

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Marcus Antonius. Capvt L.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Caius Gracchus.

CAPVT XLVIII.

Sed ecce in manibus viri & præstantissimo ingenio, & flagranti studio, & doctus à puero C. Gracchus: Noli enim putare quenquam pleniorē, & vberiorē ad dicendum fuisse. Et ille sic prorsus, inquit, sic existimo, atque iustum penè de superioribus solum lego. Imo planè, inquam, Brute legas censeo: Damnum enim illius immaturo interitu res Romanæ, latinæque fecerunt. Vtinam non tam fratri pietatem, quam patriæ præstare voluisset. Quam ille facile, tali ingenio diutius si vixisset, vel paternam esset, vel auitam gloriam consequutus. Eloquentia quidem nescio an habuisset parem neminem. Grandis est verbis, sapiens sententijs, genere toto grauis. Manus extrema non accessit operibus eius: præclare inchoata multa, perfecta non planè. Legendus est hic orator, si quisquam abus iuuentuti, non enim solum acere, sed etiam alere ingenium potest. Hæc Cicero, Plutarchus etiam tum iuuenem vocalissimum, & firmis lateribus ad dicendum fuisse memorat, qui cum Vestij causam defenderet populo, præ gaudio lymphato, & bæchante cum eum audiret, ostendit ceteros oratores nihilo pueris præstare.

Ciceronis & Bruti de Caiso Graccho honorificum iudicium.

Eius virtutis.

Valer. Max. l. 3. c. 19.

Quoties apud populum concionatus est, seruum Erycinum post se musica artis peritum habuit, qui occultè eburnea fistula pronuntiationis eius modos formabat, aut nimis remissos excitando, aut plus iusto concitato reuocando, quod ipsum calor, atque imperus actionis, attentum huiusce temperamenti æstimatorem non patiebatur. Extat nobilissimi ingenij fragmentum in ea aporia, & querela, quam habuit ad populum. Quo me miser conferam? In capitoliumne; at fratris sanguine redundat? An domum; matremne; vt videam lamentantem, & abiectam? &c. Hæc inclinata voce pronuntians ipsis inimicis lachrymas excussit.

N. N.

a Hic est vt ait Plutarch. in Graccho, quo dicente P. R. præ gaudio videbantur cunctis vniuersis, & ceteris iuxta quem ceteri oratores nati sunt, & ceteris vniuersis videbantur.

b Primus inter dicendum in Rostris deambulauit & togam ex humero diduxit iuxta Cleonis illius Athenensis exemplum, qui seuulso pallio

nudatum femur percutiebat. Vide Plutarch. in Graccho.

Quintus Catulus.

CAPVT XLIX.

Iam Quintus Catulus non antiquo illo more, sed nostro (nisi quod fieri potest perfectius) eruditus, multæ literæ, summa vitæ, non solum naturæ comitas, incorrupta quædam latini sermonis integritas, quæ perspicitur, cum ex eius orationibus potest, tum facillimè ex eo libro, quem de consulatu, & de rebus gestis suis conscriptum molli, & Xenophonteio genere sermonis misit ad Aulum Fulvium Poetam familiarem suum. Hæc Cicero in Bruto, qui multa sanè huic vbique tribuit, sed præcipue laudem incorrupti sermonis, quæ virtus non est in oratorijs ornamentis subobscura. Nam & in oratore ait, quid iucundius auribus nostris ynquam accidit huius oratione Catuli? quæ est pura sic, vt latine loqui penè solus videatur. sic autem grauis, vt in singulari dignitate omnis tamen adsit humanitas, ac lepos. Quid multa istum audiens sic iudicare soleo, quicquid aut addideris, aut mutaueris, aut detraheris vitiosius, & deterior futurum.

Laus Catuli insignis.

Marcus Antonius.

CAPVT L.

Quam multi oratores commemorati sunt, & quandiu in eorum enumeratione versamur, cum tamen spisse, atque vix, vt dudum ad Demosthenem, & Hyperidem, sic nunc ad Antonium, Crassumque peruenimus. Nam ego sic existimo, hos oratores fuisse maximos, & in his primum cum Græcorum gloria latine dicendi copiam æquatam. Omnia veniebant Antonio in mentem: eaque suo quæque loco, vbi plurimum proficere, & valere possent, vt ab Imperatore equites, pedites, leuis armatura, sic ab illo maxime opportunis orationis partibus collocabantur. Erat memoria summa, nulla meditationis suspicio. Imperatus semper aggredi ad dicendum videbatur, sed ita erat paratus, vt Iudices, illo dicente, nonnunquam viderentur non satis parati ad canendum, fuisse verba ipsa, non illa quidem elegantissimo sermone,

Iudicium Ciceronis de Antonio, & Crasso. In Antonio, & Crasso Romana eloquentia, cui Græca æquata. Antonii doctus. Prudentia & æconomia dicendi. Memoria.

*Elocutio
minime elo-
gans.*

mone. Itaque diligenter loquendi laude caruit: neque tamen est admodum inquinatè locutus, sed illa, quæ propria laus oratoris est in verbis. Nam ipsum latine loqui, est illud quidem (vt paulò ante dixi) in magna laude ponendum: sed non tam sua sponte, quam quod est à plerisque neglectum. Non enim tam præclarum est, scire latine, quam turpe nescire:

*Elocutio nã
est propria
virtus ora-
toris.*

(neque tam id mihi oratoris boni, quam ciuis Romani proprium videtur.) Sed tamen Antonius in verbis, & eligendis (neque id ipsum tam leporis causa, quam ponderis) & collocandis, & comprehensione deueniendis, nihil non ad rationem, & tanquam ad artem dirigebat: verum multò magis hoc idem in sententiarum ornamentis, & conformationibus.

*Antonij sty-
lus excelsè
figuratus.*

Quo genere quia præstat omnibus Demosthenes, idcirco a doctis oratorum est princeps iudicatus, *ἡμῶν* enim, quæ vocant Græci, ea maxime ornant oratorem: eaque non ita in verbis prægendis habent pondus, quam in illuminandis sententijs. Sed cum hæc magna in Antonio, tum actio singularis: quæ si patienda est in gestum, atque vocem, gestus erat non verba exprimens, sed cum sententijs congruens: manus, humeri, latera, supposito pedis, status, incessus, omnisque motus cum verbis, a sententijsque consentiens, vox permanens, verum subaueca natura: sed hoc vitium huic vni in bonum conuertebat. Habebat enim flebile quiddam in quæstionibus, aptumque cum ad fidem faciendam, tum ad misericordiam commouendam: vt verum videretur in hoc illud, quod Demosthenem ferunt, ei qui quæsiisset, quid primum esset in dicendo, actionem, quid secundum, idem: & idem tertium respondisse. Nulli res magis penetrat in animos, eosque fugit, format, flectit: talesque oratores videri facit, quales ipsi se videri volūt, huic alij parem esse dicebant, alij anteponebant L. Crassum. Illud quidem certè omnes ira iudicabant, neminem esse, qui horum altero patrono, cuiusquam ingenium requireret.

N. N.

à Plutarchus tribuit illi λόγον Σιρῆνα, ἡδὲ χάριν Σιρῆνα, & gratiam verborum, quæ globum etiam circumstantiam in litum, qui ad eum interficiendum venerant, velut præstigijs attonitum detinuit.

Marcus Crassus.

CAPVT LI.

Equidem quanquam Antonio tantum tribuo, quantum supra dixi, tamen Crasso nihil statuo fieri potuisse perfectius: Erat summa grauitas, erat cum grauitate iunctus facetiarum, & vrbauitatis oratorius, non scurrilis lepos: Latine loquendi accurata, & sine molestia diligens elegantia, in disserendo mira explicatio, cum de iure ciuili, cum de æquo, & bono disputaretur, argumentorum, & similitudinum copia. Nam vt Antonius coniectura mouenda, aut sedanda suspicione, aut excitanda, incredibilem vim habebat, sic in interpretando, in diffinendo, in explicanda æquitatè nihil erat Crasso copiosius, idque cum sæpè aliàs, tum apud centumuiros in M. Curij causa cognitum est. Ita enim multa, tum contra scriptum pro æquo, & bono dixit, vt hominè acutissimum Qu. Scæuolam, & in iure, in quo illa causa vertebatur, peritissimum, obrueret argumentorum, exemplorumque copia: atque ita tum ab his patronis æqualibus, etiam consularibus, causa illa dicta est, cum vterque ex contraria parte ius ciuile defenderet, vt eloquentium Iurisperitissimus Crassus, Iurisperitorum eloquentissimus Scæuola putaretur.

*Crassi, &
Antonij
paratio, &
de vtroque
Ciceronis
iudicium.
Crassi vir-
tutes.
Grauitas,
comitas, &
gansia se-
monis, in
explicandis
aquisatio-
pia.*

Seruius Sulpitius.

CAPVT LII.

Non facile, quem dixerim plus studij, quàm Seruium, & ad dicendum, & ad omnes bonarum rerum disciplinas adhibuisse: nam & in iisdem exercitationibus ineunte ætate, fuimus, & postea vna Rhodum ille etiam profectus est, quo melior esset, & doctior: & inde vt redijt, videtur mihi in secunda arte primus esse maluisse, quam in prima secundus. Atque haud scio, an par principibus esse potuisset, sed fortasse maluit, id quod est adeptus, longè omnium, non eiusdem modo ætatis, sed eorum etiam, qui fuissent, in iure ciuili esse princeps.

N. N.

a Seruius Sulpitius maluit Iurisperitorum esse primus, quam Oratorum secundus. Eius eximia laudatio extat Philip. 9.

Cotta.